

Nauji tyrinėjimų rezultatai: Raudondvario grafai Tiškevičiai

ISSN 3030-1904

Nacionalinis
M. K. Čiurlionio
dailės muziejus

Dr. Aldona Snitkuvienė

2024 m. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus publikuota monografija apie Raudondvarį, vieną gražiausių Lietuvos dvarų, – *Raudondvario grafai Tiškevičiai*. Be pateiktos dvaro sodybos istorijos, gvildentos grafų Tiškevičių genealogijos bei biografijos, pateiktas rekonstruotas Raudondvario savininkų kauptas meno kūrinių bei istorinių objektų rinkinys. Vienus meno kūrinius pavyko atrasti, kitus atributuoti pagal analogus, dar kitų nustatyti portretuotus asmenis, pateikti skaitytojui sudėtingą jų gyvenimo dvare ir už jo istoriją. Tačiau monografijos išleidimo terminas apribojo kūrinių paieškos laiką. Liko neatrastų bei neatribuotų meno kūrinių, neatskleista jų istorija, neatpažinti portretuoti asmenys ar abejojama dėl autorystės. Išliko ir kitų neatsakytų klausimų. Atsiradus naujiems šaltiniams, būtina patikslinti ir papildyti minimą monografiją.

Monografijoje *Raudondvario grafai Tiškevičiai* vardijami grafų įsigyti paveikslai ar užsakyti dailininkams portretai, bet būta abejonių dėl kai kurių autorystės. Literatas, keliautojas, etnografas iš

Vilnijos Edvardas Chlopickis (Edward Chłopicki, 1826–1894), apsilankęs Raudondvaryje, suteikė informacijos apie grafų Tiškevičių meno kūrinių rinkinį. Jo kelionės į Raudondvarį įspūdžiai publikuoti 1877 m. Varšuvoje leisto politinio, visuomeninio ir literatūrinio dienraščio „Wiek“ straipsnyje. Monografijoje būta abejonių dėl brolių grafų Benedikto Emanuelio (Benedykt Emanuel Tyszkiewicz, 1801–1866) ir Jono Konstantino (Jan Konstanty, 1802–1862) Tiškevičių portretų autorystės. Edvardas Chlopickis patvirtino, kad grafų portretai atributuoti teisingai¹. Benediktą Emanuelį Tiškevičių tapė Janas Ksaweras Kaniewskis (1805–1867), o Joną Konstantiną – Aleksanderis Stankiewiczus (1824–1892)².

Išsiaiškinta, kad grafas (Benedykt Henryk) Tiškevičius (1852–1935) užsakė nutapyti portretą lenkų tapytojui Liudomirui Janovskiui (Ludomir Janowski, 1862–1939). Matyt, grafo pageidavimu dailininkas nutapė grafą visu ūgiu (signatūra ap. kairėje). Portreto nuotrauka aptikta 1908 m. Varšuvoje leistame savaitiniame

1 E. Chłopicki, „Listy z za Niemna“, in: *Wiek*, 1877, nr. 191, 18 (30 Sierpnia), s. 2. Už nuorodą į šaltinį dėkoju Ugnei Ražinskaitei.

2 Ibid.

ilustruotame žurnale „Świat“, skirtame socialiniam gyvenimui, literatūrai ir menui³. Tačiau paveikslas paėmė bevaistę, jo likimas nežinomas.

Grafo Benedikto Henriko Tiškevičiaus 1891 m. nuotraukoje *Apartamentas Boccador 2bis gatvėje, Mažasis salonas (Paryžius)* atpažintas jo žmonos grafienės Elisabethos Claros Bancroft-Tiškevičienės (1857–1883) portretas, tačiau trūko informacijos apie portreto autorių bei jo istoriją. Po monografijos publikavimo susisiektas su Benedikto Henriko Tiškevičiaus dukros Elžbietos Marijos Tiškevičiūtės-Pliaterienės-Zyberk (1882–1969) vaikaitiu Stanislovu Pliater-Zyberku (Stanisław Plater-Zyberk), gyvenančiu Belgijoje, ir paaiškėjo, kad jis paveldėjo savo prosenelės Elisabethos Claros Bancroft-Tiškevičienės portretą. Šį portretą grafas Benediktas Henrikas Tiškevičius užsakė prancūzų dailininkui, akademinio meno stiliaus atstovui Gustave-Claude-Etienne Courtois (1852–1923). Senatvėje grafas persikėlė gyventi pas dukrą Elžbietą Mariją, po jo mirties Elisabethos Claros Bancroft-Tiškevičienės portretas atiteko dukrai, o jai mirus sūnui Tadeui Feliksui Pliateriui-Zyberkui (Tadeusz Feliks Plater-Zyberk, 1906–1978), kol pagaliau jį paveldėjo Elžbietos Marijos vaikaitis Stanislovas Pliateris-Zyberkas. Taip išsiaiškintas *Grafienės Elisabethos Claros Bancroft-Tiškevičienės portreto* autorius ir jo istorija.

Stanislovo E. Pliaterio-Zyberko rinkinyje išliko ir jo senelės Elžbietos Marijos Tiškevičiūtės-Pliaterienės portretas, tapytas XX a. pr. prancūzų dailininko Louise Abbemos (1853–1927), apie kurį nieko nežinoma, todėl jis liko neįtrauktas į monografijos *Raudondvario grafai Tiškevičiai* katalogą.

1892 m. grafo Benedikto Henriko Tiškevičiaus nuotraukoje *Mažasis salonas apačioje, be lengvai atpažįstamų Marcello Bacciarelli'o (1731–1818) Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis Stanislovas Augustas Poniatovskis (kr.) ir Nicolas de Largillière (1656–1746)? Rusijos imperatorius Petras I (antras iš kr.)* portretų su kolekcininko Dominyko Šaudžio pagalba pavyko patikslinti kitų dviejų portretų (dš.) atribucijas ir atskleisti jų istorijas.

Išsiaiškinta, kad XIX a. pradžioje portretas *Vyras, laikantis laišką* (drobė aliejus, 102,0 x 80,0 cm) priklausė diplomatu ir politikui,

Bolonijos senatoriui, garsiam italų kolekcininkui grafiui Ferdinando'ui Marescalchi'ui (1754–1816)⁴. Po jo mirties sukaupta kolekcija buvo išsklaidyta. Kada šis portretas atkeliavo į Raudondvarį, nežinoma, tačiau 1876 m. jis užfiksuotas rūmų inventoriuje, nurodoma, kad grafo kabinete, esančiame apačioje (Nr. 5), kabo italų tapytojo Annibale'o Carraccio (1560–1609) tapytas *Kanauninko Grimaldi portretas*⁵. Apsilankęs Raudondvario rūmuose, šią informaciją pateikė ir Edvardas Chlopickis⁶. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą tuometinis Raudondvario rūmų savininkas grafas Benediktas Jonas (Benedykt Jan) Tiškevičius (1875–1948) išvežė šį portretą kartu su kitais paveikslais iš Raudondvario į Varšuvą, į grafų rūmus Jano Mateikos gatvėje. Po Antrojo pasaulinio karo dalį šeimos rinkinio paveikslų Benedikto Jono Tiškevičiaus vienturtis sūnus menotyrininkas Benediktas Vladislovas (Benedykt Władysław, 1904–1956) perdavė saugoti į Varšuvos nacionalinį muziejų (*Muzeum Narodowe w Warszawie*), taip pat ir aprašomą *Vyro, laikancio laišką* portretą (depozito Nr. 189718)¹. 1956 m., po grafo mirties, paveikslas atiteko našlei Eleonorai Marijai Radvilaitei-Tiškevičienei (Eleonora Maria Radviliūt-Tyszkiewiczowa, 1918–1997), o jai mirus, 1997 m. paveldėjimo teisė perėjo sūnui iš antrosios santuokos. XXI a. pr. Varšuvos nacionalinis muziejus grąžino paveikslą paveldėtojai. Muziejaus pateiktoje informacijoje autorei apie šį portretą buvo nurodyta, kad neįvardinto *Vyro, laikancio laišką* portretas yra XVII a. pradžios italų baroko tapytojo Bernardo Strozzi'o (apie 1581–1644) drobės kopija. Kokiu pagrindu paveikslas priskirtas šiam autoriui, nežinoma. Galimai tai pirminis portreto patekimo į muziejų aprašymas. 2013 m. rugsėjo 20 d. iki 2014 m. vasario 2 d. Varšuvos nacionaliniame muziejuje surengtos parodos „Guercino: Triumf baroku. Arcydzieła z Cento, Rzymu i kolekcji polskich“ („Guercino: Baroko šedevrų triumfas iš Cento, Romos ir Lenkijos kolekcijų“) kataloge portretas, vaizduojantis vyrą, laikantį laišką, pavadinimu *Girolamo Grimaldi*, priskirtas Giovanni'ui Francesco'ui Barbieri'ui (1591–1666), žinomam Guercino vardu. Portretas, vaizduojantis kanauninką Girolamo'ą Grimaldi iš Cento (1596–1676), nebuvo eksponuotas, nes jis jau

4 M. Preti-Hamard, *Ferdinando Marescalchi (1754–1816), un collezionista italiano nella Parigi Napoleonica* (Bologna, 2005, vol. II), 91–92.

5 Raudondvario rūmų turto inventorių [1876 04 23]. ČDM, M-4-1-3, l. 31.

6 Chlopicki, „Listy z za Niemna“, s. 2.

3 W. Wankie, „Nasi artyści. Ludomir Janowski“, in: *Świat*, Nr. 21 (1908), p. 3.

1 il. Liudomiras Janovskis (1862–1939). *Benediktas Henrikas Tiškevičius*. Apie 1907 m. (in: *Świat*, 1908, Nr. 21, il. s. 3)

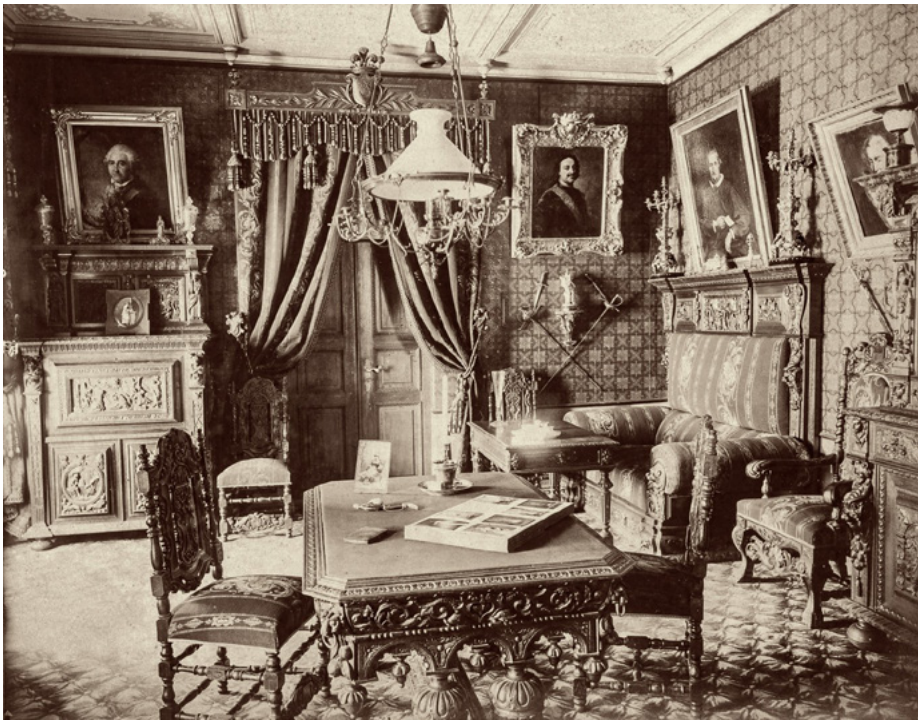
2 il. Benediktas Henrikas Tiškevičius. Apartamentas Boccador 2bis gatvėje. Mažasis salonas. Paryžius. 1891. Gražinos Petraitienės rinkinys

3 il. Gustave-Claude-Etienne Courtois (1852–1923). *Grafiėnė Elisabeth Clara Bancroft-Tiškevičienė*. Paryžius, apie 1880 m. Stanislovo Pliaterio-Zybergo rinkinys. Stanislovo Pliaterio-Zybergo nuotrauka

4 il. Louise Abbema (1853–1927). *Elžbieta Marija Tiškevičiūtė-Pliaterienė-Zyberk*. Apie 1900 m. Stanislovo E. Pliaterio-Zyberko rinkinys. Stanislovo Pliaterio-Zybergo nuotrauka

5 il. Benediktas Henrikas Tiškevičius.
Mažasis salonas apačioje. Raudondvaris,
1892. Gražinos Petraitienės rinkinys

6 il. Giovanni Francesco Barbieri (1591–
1666). *Girolamo Grimaldi*. Apie 1650. Il. iš
[https://commons.m.wikimedia.org/wiki/
File:Portrait_of_Girolamo_Giraldi,_seat-
ed,_holding_a_letter\).webp](https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Portrait_of_Girolamo_Giraldi,_seated,_holding_a_letter).webp)

buvo sugrąžintas paveldėtojui⁷, todėl parodos kataloge nurodyta, kad portretas priklauso privačiai kolekcijai. 2013 m. gruodžio 4 d. tas pats paveikslas pavadinimu *Dvasininko portretas* (drobė, aliejus, 99,49x79,5 cm) anonimo buvo pristatytas į Christie's aukcioną Londone (lot 166; įvertintas 10 000–15 000 frankų sterlingų, parduotas už 11 250 svarų sterlingų). Ekspertai jo autorystę priskyrė XVII a. italų ankstyvojo baroko tapytojui Benedetto'ui Gennari'ui (1563–1658), publikavo laiško, kurį laiko dvasininkas, tekstą, nurodė signatūrą drobės reverse ir savininko pavardę *B. Tyszkiewicz*⁸. 2019 m. sausio 31 d. Sotheby's aukcione Niujorke (lot. 164) pristatytas tas pats paveikslas (drobė, aliejus, 99,49x79,5 cm) pavadinimu *Girolamo Giraldo* (įvertintas 60 000–80 000 JAV dolerių) kaip 1676 m. žymaus baroko tapytojo Giovanni'o Francesco Barbieri'o darbas⁹. Aukciono meno kūrinių ekspertai publikavo visus įrašus, esančius ant šio portreto: be teksto ant laiško, drobės reverse įrašyta paveikslo savininko pavardė: *B. Tyszkiewicz*¹⁰, patvirtinanti priklausomybę grafo B. Tiškevičiaus rinkiniui. Šis portretas yra puikus dailininko Giovanni'o Francesco Barbieri'o brandaus laikotarpio darbų pavyzdys ir vienas iš Raudondvario grafų Tiškevičių rinkinio perlų. Kas įsigijo portretą – nežinoma. Raudondvario rūmus puošė dar viena to paties autoriaus drobė *Amnonas ir Tamara*¹¹. Nežinome, ar tai buvo originalas, ar viena iš replikų, o gal kopija. Tikėtina, kad originalas (1649–1650 m.) saugomas Vašingtono nacionalinėje galerijoje (National Gallery of Art; inv. nr. 1986 01 17).

1892 m. grafo Benedikto Henriko Tiškevičiaus Raudondvario rūmų nuotraukoje *Mažasis salonas apačioje* (dešinėje) užfiksuotas nežinomo vyro portretas. Sužinota, kad jį XIX a. viduryje grafas Benediktas Emanuelis Tiškevičius įsigijo iš Marescalchių giminės kolekcijos Romoje¹². Nors nuotraukoje jį užstoja baldas,

tačiau pavyko atpažinti *Prancūzijos karalių Henriką IV*. 1876 m. Raudondvario rūmų inventoriuje nurodoma, kad grafo kabinete kabo flamandų tapytojo Gasparo de Crayerio (1584–1669) drobė, vaizduojanti Henriką IV¹³. Tą pačią informaciją pateikė ir E. Chlopickis¹⁴. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą tuometinis Raudondvario rūmų savininkas grafas Benediktas Jonas Tiškevičius išvežė portretą iš Raudondvario į Varšuvą. Po Antrojo pasaulinio karo dalį šeimos rinkinio paveikslų paveldėjo Benedikto Jono vienturtis sūnus menotyrininkas Benediktas Vladislovas Tiškevičius. 1950 m. gegužės 20 d., veikiausiai prieš parduodant *Henriko IV* portretą, jo reverse grafas priklijavo dvi etiketes – viena jų (spausdintas tekstas) nurodo portreto kilmės istoriją su grafo parašu (*B. Tyszkiewicz*), kita – to teksto vertimas į prancūzų kalbą. Pagal reverse pateiktus duomenis, tais pačiais metais portretas atiteko Lucjanui Leprowskiui¹⁵. 1962 m. gegužės 4 d. *Henriko IV portretas* (60,5 x 50,0 cm), datuotas XIX a. pirmu trečdaliu, buvo parduotas Paryžiaus Hôtel Drouot aukcione (lot. 163)¹⁶, o 2017 m. balandžio 26 d. jis vėl išstatytas parduoti vienoje iš Paryžiaus aukciono kompanijų – „Auction House & Auctions Kalck et Associés“ (įvertintas 1 000–1 500 eurų)¹⁷. Versija, kad *Henriko IV* portreto autorius gali būti Gasparas de Crayeris, nepatvirtinta, jo tolesnis likimas nežinomas¹⁸. Raudondvario grafų Tiškevičių galerijai iš Marescalchių giminės kolekcijos Romoje buvo įsigytas dar ir Nyderlandų tapytojo Willemo Drosto (1633–1659) portretas *Senas vyras su knyga*. Jis dabar saugomas Varšuvos nacionaliniame muziejuje (Muzeum Narodowe w Warszawie, inv. nr. M. Ob. 1896).

Keliautojas E. Chlopickis nurodė, kad žydrajame salone stovėjo Bienemo darbo statula *Andromeda*¹⁹. Veikiausiai autoriaus pavardė neteisingai nurodyta, turėtų būti Bienaimės (Luigi Bienaime, 1795–1878). Žinoma, kad 1839 m. Rusijos caras Aleksandras II įsigijo

7 F. Gozzi and J. Kilian, eds. *Guercino: The Triumph of the Baroque, Masterpieces from Cento, Rome and Polish Collections*, exhibition catalogue (The National Museum in Warsaw, 2013), 21, 22, reproduced fig. 5; <https://www.artory.com/artists/guercino-1591/portrait-of-girolamo-giraldi-seated-holding-a-letter-26PTSS69/>

8 <https://www.christies.com/en/lot/lot-5755326>; <https://www.artory.com/artists/guercino-1591/portrait-of-girolamo-giraldi-seated-holding-a-letter-26PTSS69/>.

9 <https://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2019/old-master-paintings-day-sale-n10008/lot.164.html>.

10 <https://www.christies.com/en/lot/lot-5755326>.

11 Raudondvario rūmų pastatų ir ... ČDM, M-4-1-1, l. 4' Mažamečio grafo Benedikto [H.] Tiškevičiaus nuosavybėje esančio turto inventorių (ištraukos iš Bajorų globos institucijos sudarytų inventorių) [1866 10 01], ČDM, M-4-1-2, l. 68.

12 <https://www.gazette-drouot.com/en/auctions/83396-des-sins-26-tableaux-7c-objets-d-art-7c-mobilier?modeDiapo=false&page=4>.

13 Raudondvario rūmų turto..., ČDM, M-4-1-3, l. 31.

14 E. Chlopicki, ... nr. 191, 18 (30 Sierpnia), s. 2.

15 <https://www.gazette-drouot.com/en/auctions/83396-des-sins-26-tableaux-7c-objets-d-art-7c-mobilier?modeDiapo=false&page=4>.

16 Ibid.

17 <https://www.gazette-drouot.com/en/auctions/83396-des-sins-26-tableaux-7c-objets-d-art-7c-mobilier?modeDiapo=false&page=4>; Catalogue de vente.

Succession de Madame de X., Succession de Monsieur R. et à divers amateurs. Dessins et tableaux, objets d'art, mobilier : [vente à] (Paris, Drouot-Richelieu, le mercredi 26 avril 2017), 34, lot 63.

18 <https://www.gazette-drouot.com/en/auctions/83396-des-sins-26-tableaux-7c-objets-d-art-7c-mobilier?modeDiapo=false&page=4>.

19 E. Chlopicki, ... nr. 191, 18 (30 Sierpnia), s. 2.

7 il. Prancūzų mokykla. *Prancūzijos karaliaus Henriko IV portretas*. XIX a. pirmas trečdalis. II. iš: *Succession de Madame de X., Succession de Monsieur R. et à divers amateurs. Dessins et tableaux, objets d'art, mobilier*: [vente à] Paris, Drouot-Richelieu, le mercredi 26 avril 2017, Paris, p. 34, lot 63

daugybę skulptūrų iš italų skulptoriaus Bienaimės studijos, įskaitant ir *Andromedą*²⁰. Nežinome, ar Tiškevičius pirko originalą, repliką, ar kopiją. Pasak E. Chlopickio, jaunosios grafų Tiškevičių poros miegamajame kabėjo didelis italų skulptoriaus ir juvelyro Benvenuto Cellini'o (1500–1571) dramblio kaulo krucifiksas, atlikimo tobulumu ir turtingumu patraukiantis kiekvieno dėmesį. Tačiau šių meno kūrinių nepavyko rasti. Keliautoją stebino apatinio rūmų aukšto kambariuose buvusios kinų ir egiptiečių figūrėlės, o smėliniame ir marmuriniame kambariuose, pasak autoriaus, buvo „daugybė smulkmenų, bronziniai miniatiūriniai sarkofagai, egiptietiškos iškaskenos, molinės vazos [veikiausiai antikinė keramika], pagoniškos ašaruvės“ ir t. t.²¹ Greičiausiai tai Benedikto Emanuelio Tiškevičiaus sukaupti rinkiniai.

B. E. Tiškevičiaus vaikaitis gausino senelio sukaupią meno kūrinių bei istorinių objektų rinkinį, stengėsi sukaupiti ir išsaugoti kraštui vertingus istorinius paminklus. Žinoma, kad Benediktui Henrikui talkino draugas, to meto Varšuvos antikvaras Mieczysławas Urbańs-

kis (1856–1912). Šios meniškos asmenybės klientai buvo tarpusavyje besivaržantys įvairių šalių kolekcininkai, tarp jų ir vertingais rinkiniais pagarsėjęs Raudondvario grafas Benediktas Henrikas Tiškevičius. Kad galėtų įsigyti norimus objektus, jis dažnai mokėdavo dosniau už kitus kolekcininkus. Šioje veikloje grafiui talkino bičiulis M. Urbańskis, pirkdamas Berlyno ar Vienos antikvaruose itin vertingus istorinius objektus²².

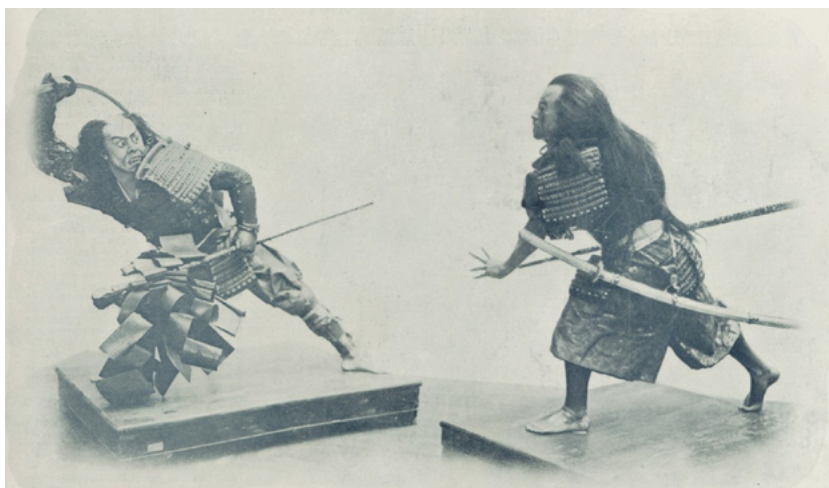
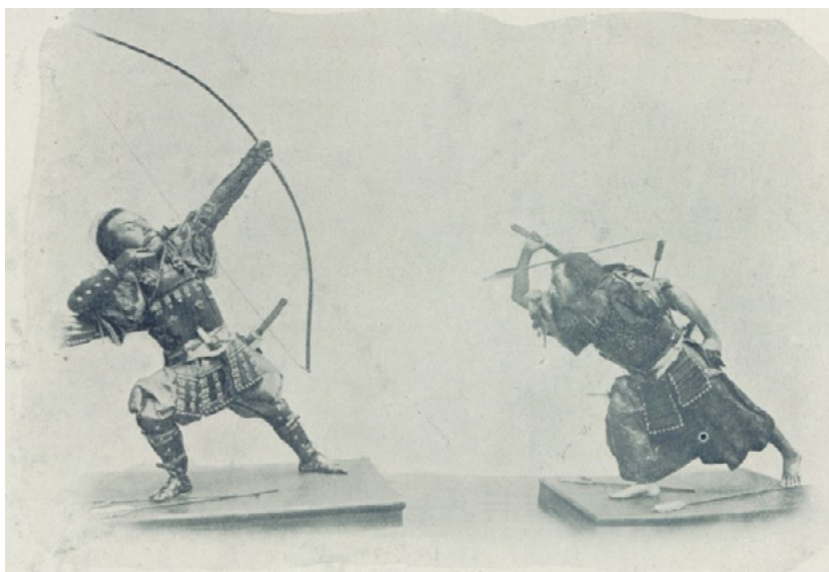
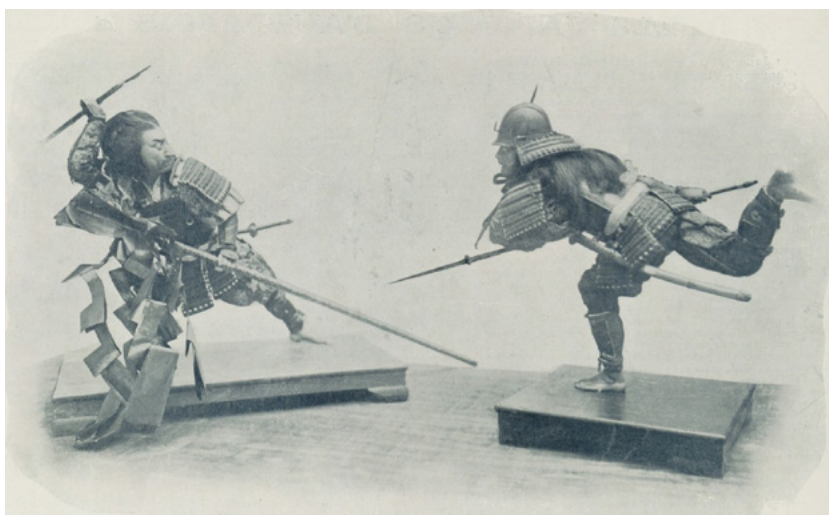
Raudondvario grafai Tiškevičiai didžiavosi ne tik vertingu meno kūrinių rinkiniu, bet ir išpuoselėtais reprezentaciniais rūmais-pilimi, kurie *rodė aukštą savininkų statusą*. Grafas Benediktas Emanuelis Tiškevičius kvietėsi į Raudondvario rūmus dailininkus, kad jam žintų jo dvaro sodybos vaizdus. Be Mariano Czapaskio (1816–1875), Alberto Vaitiekaus Žameto (1821–1876), Raudondvarį piešė ir lenkų tapytojas, dailės pedagogas Crystianas Breslaueris (1802–1882), kuris 1846 ir 1852 m. gyveno Lietuvoje. Grafo pageidavimu dailininkas sukūrė Raudondvario pilies-rūmų vaizdą, o gal ir kelis vaizdus. Šių kūrinių likimas

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

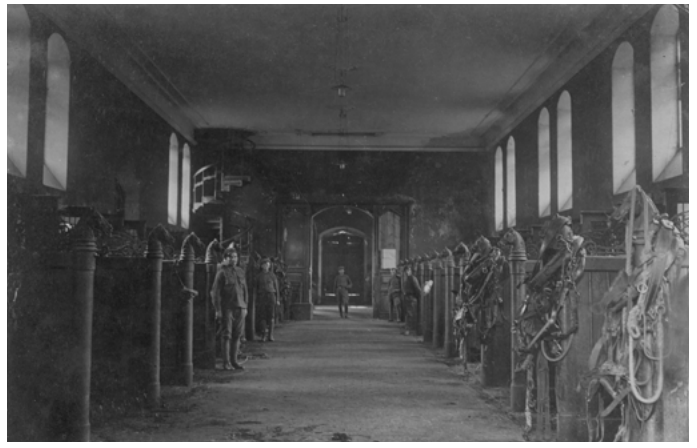
²² U. Ražinskaitė, „Išsiaiškinta Raudondvario grafo B. H. Tiškevičiaus bičiulio tapatybė“. In: *Kauno diena, Santaka*, (2025 01 17), p. 4-5.

8–10 il. Japonija. Samurajų figūrėlės.
II. iš: Voulquin G. Duels japonais
d'autrefois. In: La Vie au grand air:
revue illustrée de tous les sports,
1905 10 13, Nr. 370, p. 857–858

11 il. Raudondvario dvaro sodybos žirgynas iš rūmų pusės. 1867–1877 m. Andriaus Aleksandravičiaus nuotrauka, 2013 m.

12 il. Raudondvario dvaro sodybos žirgyno interjeras, 1867–1877 m. Apie 1918 m. Fotografas nežinomas. Aleksandro Stepanenkos rinkinys

nežinomas, tačiau tikėtina, kad tai buvo autorius pamėgtos panoraminės kompozicijos, kurias matome beveik visuose jo peizažuose²³.

Įdomus faktas, kad jau 1877 m. E. Chlopickis aprašė, kad Raudondvario rūmų biblioteką puošė japoniškos vazos, gaubliai, barometrai, laikrodžiai, romėniško stiliaus lempa, rytietiški ginklai, po langu stovėjo du foteliai, aptraukti marokietiška auksuota oda²⁴. XIX a. pab. keliaujant po Japoniją, grafą Benediktą Henriką Tiškevičių ypač sudomino paslaptingas samurajų pasaulis. Kardo valdymo meno istorijoje samurajai paliko išskirtinį pėdsaką. Žinoma, kad grafas domėjosi karybos istorija, kaupė istorinių ginklų bei šarvų rinkinį. 1874 m. Japonijoje, kurios kultūra ir tradicija stebino grafą, šis įsigijo dvylika samurajų šarvų komplektų. Sugrįžęs į Varšuvą grafas juos eksponavo Optikos dirbtuvėje Miodova gatvėje²⁵. Dveji šarvai užfiksuoti 1892 m. B. H. Tiškevičiaus *Valgomasis. Raudondvaris*. Šioje itin savitoje šalyje didikas įsigijo dar ir keletą figūrėlių, vaizduojančių samurajų dvikovas, kurias parsigabeno į Paryžiaus apartamentus.²⁶ Samurajai apginkluoti

mirtį nešančiomis lenktomis katanomis ir masiviais lankais, jų kūnus dengia šarvai. Nei figūrėlių, nei dvylikos samurajų šarvų likimas nežinomas.

Ypač aktualus ir dažnai aptariamas grafų Tiškevičių funduotos Raudondvario bažnyčios projekto autorius. 1877 m. E. Chlopickis, applankęs grafo B. E. Tiškevičiaus funduotą Raudondvario bažnyčią, paliko vertingą informaciją. Jis teigia, kad „*šią bažnyčią statė italas Anichinis...* (lenk. *budowniczym kościoła tego był włos Anichini...*)“²⁷. Taigi dar kartą patvirtinamas faktas, kad Anikinis vykdė bažnyčios statybą, bet neprojektavo. Keliautojas savo publikacijoje pateikė vertingos informacijos, kad Raudondvario bažnyčios zakristijoje jo akį patraukė dvi monstrancijos ir reto grožio altorėlis, vaizduojantis Šventąją Šeimyną. Nurodė, kad viena iš tų monstrancijų maža, labai sena ir originali, kita sidabrinė, didelė, su Dievo Motinos ir keturių evangelistų figūrėlėmis. Ji pasižymi prabangia iš aukso atlieta aureole, nusagstyta deimantais, ir tokiu pat prabangiu kryžiumi, kurį laiko Marija. Koplyčia-mauzoliejus, esantis prie bažnyčios, pailgas, su pusapvalėmis lubomis, gipsiniais piliastrais, puoštais lipdyba, ir gotikiniais vargonais, gamintais Vilniuje. Altorius paprastas, bet skoningas, ypač gražus ciboriumas, pagamintas Varšuvoje, Józefo Frageto (1797–1867) firmoje.

23 Współautor. *Brensztejn, Michał Eustachy* (1874-1938). Właściciel; Adres wydawniczy. [Polska], [ca 1905-ca 1945] (Miejsce wydania. Polska; Opis fizyczny), 354 k.

24 E. Chłopicki, ... nr. 191, 18 (30 Sierpnia), s. 2.

25 „Wiadomości urzędowe”, *Kurier codzienny*, 1875, Nr. 175, dnia 30 lipca (11 sierpnia), s. 1-2. Už nuorodą dėkoju Ugnėi Ražinskaitei.

26 G. Voulquin, „Duels japonais d'autrefois”. In: *La Vie au grand air: revue illustrée de tous les sports*, 1905 10 13, Nr. 370, p. 857–858. Už nuorodą į šią publikaciją dėkoju Ugnėi Ražinskaitei.

27 E. Chłopicki, nr. 191, 18 (30 Sierpnia), s. 8.

E. Chlopickis patvirtina informaciją, kad koplyčioje kabantys Simono Čechovičiaus (1689–1775) paveikslai Šv. *Benediktas* ir Šv. *Scholastika* priklausė Senųjų Trakų bažnyčiai. Originalai buvo parvežti į Raudondvarį, juos pakeitė kopijos²⁸.

E. Chlopickis aprašė dvaro statinius, jį stebino baltutėlė oranžerija su retomis gėlėmis, figomis ir kiparisais. Kitas keliautoją sužavėjęs pastatas, grafų garbės ir prestižo objektas – dvarvietės žirgynas (arklidė). Įstabus Raudondvario Tiškevičių požiūris į žirgą ir jo svarbą jų gyvenime nulėmė naujo žirgyno statybą, tačiau apie užsakovą, architektą bei vykdytas statybas žinių nerasta. Iš E. Chlopickio sužinota, kad jau 1877 m. žirgynas Raudondvaryje buvo pastatytas. Autorius teigia, kad šis pastatas grafiui Tiškevičiui kainavo apie 80 000 rublių. Išorėje žirgynas suprojektuotas prancūziškuoju stiliumi, o vidaus įrengimas nenusileidžia išskirtiniams angliško tipo sportinių žirgynų pavyzdžiams²⁹. Ši keliautojo informacija leidžia

manyti, kad minimas žirgynas (arklidė, ratinė, maniežas) statytas jaunojo grafo Benedikto Henriko Tiškevičiaus, nes 1867 m. Raudondvario inventoriai nurodo, kad dvarvietėje stovėjo senas žirgynas³⁰. Taigi galima teigti, kad naujo modernaus žirgyno pastatymo laikas – 1867–1877 metai. Žirgynui projektuoti veikiausiai samdytas iš Prūsijos į Lietuvą atvykęs vokiečių architektas Frydrichas Gustavas Šachtas (Friedrich Gustaw von Schacht, 1815–1886), būtent tuo metu gyvenęs Raudondvaryje, tačiau tam reikia gilesnių studijų.

Naujai atrasti šaltiniai pildo Raudondvario dvaro sodybos reikšmingus istorinius faktus, atskleidžia iki šiol nežinomą vertingą informaciją arba patvirtina jau žinomus faktus. Po truputį pildosi grafų Tiškevičių meno kūrinių bei istorinių objektų rinkinys, aiškėja, būtent kokie kūriniai jį garsino, sužinome, kas buvo prarasta dėl užklupusio Pirmojo pasaulinio karo ir 1922 m. Lietuvoje vykdytos žemės reformos.

Recently Obtained Results of the Research: Counts Tyszkiewicz of Raudondvaris

Dr. Aldona Snitkuvienė

The newly discovered sources supplement the monograph on the Counts Tyszkiewicz of Raudondvaris with facts about their art collections and historical items, confirm or reveal the authorship of paintings and their genesis. Some bits of new information are introduced about the church funded by Count Benedykt Emmanuel. Of particular importance is the material on modern horse housing buildings that were equipped in the manor in Raudondvaris as early as in 1877. This date suggests that the stables were built by the young Count Benedykt Henryk Tyszkiewicz.

28 Ibid.

29 Chlopicki, „Listy z za Niemna”, s. 3.

30 Raudondvario dvaro inventoriaus aprašymas, 1867 m. LVIA, f 669, ap. 3, b. 1135, l. 5.